

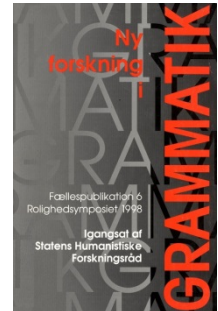
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Brugen af præpositioner i spanske nominalsyntaxer med deverbale kerne

Forfatter: Henrik Høeg Müller

Kilde: C. Bache, L. Heltoft & M. Herslund (red.).
Ny Forskning i Grammatik 6, 1999, s. 245-262

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1999

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Brugen af præpositioner i spanske nominalsyntagmer med deverbale kerne

Henrik Høeg Müller

1. Indledning

Formålet med denne artikel er at belyse visse centrale aspekter ved præpositionsbrugen i spanske nominalsyntagmer (herefter benævnt NSer) med deverbalt substantiv som kerneled. Denne type NS er eksemplificeret i (1b).

- (1a) Juan describe el paisaje.
'Juan beskriver landskabet'
- (1b) La descripción de/por/por parte de Juan del paisaje
'Juans beskrivelse af landskabet'

Som det fremgår af eksempel (1), er der en udstrakt analogi mellem NS og den tilsvarende sætning. Verbal og kernesubstantiv er i stand til at realisere den samme argumentstruktur, som i dette tilfælde består af subjekt og objekt.¹ At betragte NSet som en slags nominal version eller afspejling af sætningen og dermed hævde, at det er de samme grundlæggende semantiske og syntaktiske principper, der styrer ekspansionen af begge leksikalske kategorier, synes at være et rimeligt anerkendt synspunkt i den nyere grammatiske litteratur om NSers interne struktur (se fx Baron 1992 og 1994ab, Stage 1994 og 1997, hvis artikler omhandler franske NSers interne struktur samt Leonetti & Escandell Vidal 1991, Escandell Vidal 1995 og Müller 1997, der beskæftiger sig med nominalstruktur i spansk). Ligesom det er det leksi-

---

¹ I artiklen skal de syntaktiske betegnelser subjekt og objekt, der anvendes både på sætnings- og syntagmeniveau, forstås som typer af relationer, der kan eksistere mellem et prædikativt kerneled og dets argumenter.

kalske verbums funktion på sætningsniveau at etablere den basale sætningsstruktur, fungerer kernesubstantivet som NSets organisatoriske centrum og dermed som det element, der pålægger de resterende syntagmekonstituenten kategorielle, syntaktiske og semantiske restriktioner og følgelig styrer syntagmets endelige opbygning og udformning. På den syntaktiske overflade er der en klar forskel på, hvordan subjekt og objekt² realiseres inden for NSet og sætningen.³ Mens subjekt og objekt på sætningsniveau normalt markeres vha. konkordans og position, introduceres de samme argumenter på syntagmeniveau af bestemte præpositioner, og det er disse præpositioner, der vil blive fokuseret på i resten af artiklen.

2. Præpositionerne *de/por/por parte de* ved subjekt

Som eksempel (1b) illustrerer, kan både *de*, *por* og *por parte de*⁴ i visse tilfælde benyttes til at introducere subjektet, uden at der umiddelbart ser ud til at være nogen forskel i betydningen. Men som det vil blive påvist i dette afsnit, så kan *por* og *de* ikke altid alternere frit som den præposition, der introducerer subjektet. Hensigten med denne første del af artiklen er derfor at undersøge, hvilke systematiske restriktioner

2 På sætningsniveau indføres det specifikke personobjekt ved præpositionen *a*, mens den tilsvarende størrelse på syntagmeniveau kan introduceres via en lang række præpositioner afhængig af, hvilket basisverbum der har dannet udgangspunkt for nominaliseringen (se mere herom i afsnit 4. om præpositionsbrug ved objektet).

3 Kun de bundne led subjekt og objekt vil blive kommenteret i denne artikel, men det kan fastslås, at også et objektsprædikat, der på sætningsniveau optræder som NS, introduceres af en præposition inden for syntagmet, jf. nedenstående eksempler.

a Lo nombraron *presidente de la organización*.

'de(man) udnævnte ham til præsident for organisationen'

b Su nombramiento *de/como presidente de la organización*

'hans udnævnelse til præsident for organisationen'

Generelt forholder det sig dog sådan, at de andre bundne led (præpositionsobjekt, indirekte objekt samt bundne steds- og mådesadverbialer) og de frie tilløjelser manifesterer sig som præpositionssyntagmer både på sætnings- og syntagmeniveau.

4 Selv om de ikke kan anses for at være helt synonyme, idet *por parte de* ser ud til altid at kræve en animeret størrelse som styrelse, mens *por* alene ikke har den begrænsning i sin anvendelsesmulighed, skelnes der ikke inden for rammerne af denne artikel mellem *por parte de* og *por*. Det vil sige, at når der fremover refereres til *por*, dækker det begge præpositioner undtagen i de tilfælde, hvor styrelsen er inanimeret, og brugen af *por* derfor er påkrævet.

der er i de to præpositioners anvendelse, og på baggrund heraf diskutere, hvilke generaliseringer disse restriktioner kan give anledning til på betydningssiden. Der vil i diskussionen blive lagt særlig vægt på, om variationer i præpositionsbrugen skal relateres til diatetiske forskelle inden for syntagmet.

2.1. *Anvendelsen af de og por set i relation til diatese*

Problemstillingen vedr. *de* over for *por* inden for NSet har været diskuteret før i den nyere spanske grammatiske litteratur af bl.a. Lagunilla & Rebollo (1995: 210) og Escandell Vidal (1995: 64-66). Deres synspunkter er med nogle variationer⁵, at anvendelsen af *de* eller *por* skal relateres til aktiv/passivmønstret på sætningsniveau, dvs. at sondringen mellem aktiv og passiv efter deres og flere andres mening⁶ også har gyldighed på syntagmeniveau. Eksistensen af diatese på begge niveauer ville jo også yderligere underbygge påstanden om en analogi mellem sætningen og syntagmet, fordi det så ikke blot er paralleliteten mellem NSets og sætningens propositionelle indhold, der bekræfter dette postulat, men også en overensstemmelse i muligheden for at realisere syntaktiske mønstre. Generelt vil jeg dog betvivle det hensigtsmæssige i at kalkulere med diatetiske forskelle inden for NSet, hvilket vil blive uddybet i den følgende diskussion,

Den første begrænsning i forbindelse med præpositionen *por*'s anvendelsesmuligheder er, at den ikke kan introducere subjektet ved nominaliseringer af intransitive verber.

- (2a) El nacimiento de/*por una estrella
'en stjernes fødsel'
- (2b) El ladrido de/*por los perros
'hundenes gøen'
- (2c) La participación de/*por Alfonso Guerra en las negociaciones
'Alfonso Guerras deltagelse i forhandlingerne'

5 Med udgangspunkt i præpositionerne *de* og *por*'s anvendelse inden for syntagmet hævder Lagunilla & Rebollo, at der findes transitive nominaliseringer, der både kan optræde i passiv og aktiv, og transitive nominaliseringer, der kun forekommer i passiv. Escandell Vidal foretager ikke denne sondring, men diskuterer mere detaljeret, hvordan brugen af enten *de* eller *por* kan kode et NS med deverbale kerne diatetisk.

6 Se fx Müller (1997: 54-60) [spanske NSer] og Stage (1994: 112-113) [franske NSer].

Eksemplerne i (2) viser, at *por* hverken kan benyttes ved nominaliseringer af intransitive monovalente verber – hvad enten de er inakkusative som i (2a) eller inergative som i (2b) – eller ved nominaliseringer af intransitive divalente verber som i (2c).

Sammenholder man de to kendsgerninger, at *por* er den præposition, der bruges til at introducere agens i en passiv sætning, og at *por* ikke kan anvendes i de ovenstående eksempler, der er baseret på intransitive basisverber, der i sagens natur ikke kan passivendes, kunne det peges i retning af, at *por* inden for NSet er et tegn på passiv, hvilket jo også som nævnt er et rimelig anerkendt synspunkt i litteraturen om emnet.

Men argumentet, der er baseret på, at *por* ikke kan bruges ved intransitive nominaliseringer, er kun en slags "negativt" indicium for tilstedeværelsen af passiv i NSer, hvilket næppe er nok isoleret set til at påstå diatetiske forskelle inden for syntagmet. Imidlertid findes der ifølge Escandell Vidal (1995: 58-66) også et andet argument, der kan bestyrke én i troen på, at der skal regnes med passiv inden for NSer, nemlig det, at objektet kan ophøjes til subjekt, med den obligatoriske degradering af det oprindelige subjekt til følge, og man dermed, ligesom på sætningsniveauet, kan foretage en passivtransformation inden for NSet.

- (3a) El análisis del laboratorio de las anomalías genéticas
       'laboratoriets analyse af de genetiske afvigelser'
       Su análisis de las anomalías genéticas
       *Su análisis del laboratorio
       Su análisis por el laboratorio
- (3b) La redacción del Gobierno de la Constitución
       'regeringens udfærdigelse af forfatningen'
       Su redacción de la Constitución
       *Su redacción del Gobierno
       Su redacción por el Gobierno

Eksemplerne i (3ab) viser, at subjektet uden videre kan substitueres med possessivt pronomen, men at såfremt objektet substitueres med possessivt pronomen, skal subjektet enten manifestere sig som et efterhængt præpositionssyntagme indledt af *por* – og ikke af *de* – eller være uudtrykt. Hvis man som Escandell Vidal (ibid) går ud fra, at possessive

pronomen har en slags subjektsfunktion inden for NSet, fordi de, ligesom subjektet i en sætning, indtager en overordnet extern position i forhold til resten af syntagmet, og fordi de kongruerer med kernen, så har den syntaktiske transformation, der finder sted ved substitution af objektet med possessivt pronomen, visse ligheder med en passivtransformation på sætningsniveau. Ligesom objektet bliver til subjekt ved passivtransformation på sætningsniveau, kommer det possessive pronomen også til at indtage pladsen foran kernesubstantivet og kongruere med dette i numerus, og når det er muligt i genus.

Man kan dog sige, at denne sidste del af argumentationen ikke kan betegnes som synderlig slagkraftigt, da alle ubetonede possessive pronomen står foran og kongruerer med deres substantiv. Den anden del af argumentationen, nemlig at substitution af objektet med possessivt pronomen obligatorisk medfører *por* ved subjektet, kunne godt opfattes som en indikation på passiv, idet det oprindelige subjekt i en spansk aktiv sætning ved passivtransformationen netop bliver til et agentivt præpositionssyntagme indledt af *por*.

Disse argumenter virker, i hvert fald på overfladen, ganske besnærende og tildels overbevisende, men der findes også efter min mening gode argumenter mod at anerkende diatetiske forskel inden for NSer.

- (4a) El deseo de/*por el Gobierno de que el gasto público no aumente más
'regeringens ønske om at de offentlige udgifter ikke stiger mere'
- (4b) La admiración de/*por Aznar hacia los Estados Unidos
'Aznars beundring for USA'
- (4c) La pérdida de/*por González del poder
'González' tab af magten'

Som eksemplerne i (4) viser, eksisterer der nominaliseringer af transitive verber, som kun kan konstrueres med *de* ved subjektet. Dette gælder for de substantiver, der er afledt af viljesverber som i (4a) og psykologiske verber som i (4b), eller af andre typer verber, der er kendetegnet ved, at subjektet ikke koder for den semantiske rolle agent, men derimod for eksperimenterollen. Experimenterollen kan aldrig udtrykkes ved *por* inden for et spansk NS.

Ud fra en aktiv-passiv-synsvinkel er der altså i disse tilfælde ingen analogi mellem sætning og NS, da en sætning med en *experiencer* som subjekt jo sagtens kan passivtransformeres.

Det næste argument mod passivopfattelsen er, at alle nominaliseringer af ikke-psykologiske verber kræver, at subjektet skal være af en særlig semantisk beskaffenhed for at kunne optræde med præpositionen *de*.

- (5a) La destrucción por/*del fuego de los edificios
'ildens ødelæggelse af bygningerne'
La destrucción de los romanos de Cartago
'romernes ødelæggelse af Kartago'
- (5b) La extinción por/*de la lluvia del incendio
'regnens slukning af branden'
La extinción de los bomberos del incendio
'brandfolkenes slukning af branden'

Af eksemplerne i (5) fremgår det, at for at subjektet skal kunne introduceres af *de*, så kræves der en animeret og dermed også en intensionel agent og altså ikke bare en agent, som har en slags iboende kraft (en karakteristisk af agentrollen, der bygger på de semantiske træk [ANIMERET] og [INTENSION], findes hos Brodda 1973; citeret hos Almlund 1996: 107). Hvis man accepterer aktiv/passiv-mønstret, indebærer denne observation, at nominaliseringer kun kan stå i aktiv, hvis de optræder med en intensionel agent, hvilket jo på ingen måde er tilfældet på sætningsniveau. Eller set fra en anden synsvinkel, så vil en nominalisering altid optræde i passiv, såfremt agenten må betegnes som ikkeintensionel, hvilket heller ikke har gyldighed på sætningsniveau.

3. Semantiske implikationer af brugen af *de* og *por*

Med afvisningen af aktiv-passiv-mønstret inden for NSer, må man naturligvis forsøge at stille noget andet i stedet for, dvs. finde en anden forklaring på de "mærkværdigheder", som unægtelig knytter sig til nominalsyntaksen i spansk. Jeg mener, at der er 3 nøglebegreber eller fundamentale erkendelser, der spiller en rolle i den sammenhæng nemlig: 1) det faktum at NSer i sin grundsubstans er agentive, 2) at *por* frem for alt fungerer som en agensmarkør, dvs. et element hvis funk-

tion det er at manifestere eller fremhæve det agentive, og 3) objektets status som fundamentalt argument i en transitiv konstruktion.

3.1. NSer er af grundlæggende agentiv karakter

Man kan konstatere, at bortset fra nominaliseringer af psykologiske verber såsom *admirar* → *admiración* og *amar* → *amor* og af få andre verber – *necesitar* → *necesidad*, *perder* → *pérdida* – hvor subjektet koder for den semantiske rolle eksperier, konstrueres alle andre nominaliseringer af transitive simpleksverber med agentiv subjektfunktion. Det er simpelthen ikke muligt, hverken med *de*, *por*, *por parte de* eller nogen anden præposition, at indsætte et ikke-agentivt subjekt, selv om et sådant uden problemer kan optræde på sætningsniveau.

- (6a) Juan enardece a sus amigos.
 'Juan opildner sine venner'
 El enardecimiento por Juan de sus amigos
 'Juans opildning af sine venner'
- (6b) El ejército provoca la ira del pueblo
 'hæren fremkalder befolkningens vrede'
 La provocación por el ejército de la ira del pueblo
 'hærens fremkaldelse af befolkningens vrede'

I (6) kan man se, hvorledes verber, der er tvetydige mellem en aktiv læsning med et agentivt subjekt og en passiv læsning med ikke-agentivt subjekt⁷, når de nominaliseres, bliver entydige, idet de så kun kan fortolkes agentivt. Den samme observation findes hos Baron (1994c: 910), Herslund (1994: 8586) og Herslund & Baron (1995: 1417) i deres artikler om verbonominale prædikater og nominale strukturer.

Juan og *el ejército* kan i sætningerne i (6ab) forstås enten som agentive subjekter (Juan gør noget aktivt, der begejstrer eller opildner hans venner; hæren foretager sig noget bestemt, som frembringer vrede i befolkningen) eller som ikke-agentive subjekter (Juan begejstrer eller

7 Forskellen mellem den aktive og passive læsning af verberne *enardecer* og *provocar* – og flere andre verber af den type – kan desuden illustreres ved at indsætte de personlige pronomener i enten akkusativ eller dativ. Bruges det personlige pronomens akkusivform som i *Juan lo molesta* fås den aktive læsning, mens dativformen i *Juan le molesta* giver den passive læsning.

opildner sine venner ved sin blotte eksistens; hæren fremkalder vrede i befolkningen, ikke pga. en speciel handling men pga. dens generelle måde at opføre sig på). De tilsvarende NSer derimod kan kun læses agentivt, hvilket vil sige, at der sker en form for entydiggørelse ved nominaliseringsprocessen.⁸

- (7a) El fin justifica los medios.
'målet helliger midlet'
*La justificación de los medios de/por el fin
- (7b) La venta de las acciones pagó su deuda.
'salget af aktierne betalte hans gæld'
*El pago de su deuda de/por la venta de las acciones
- (7c) Las inversiones solucionaron la crisis.
'investeringerne løste krisen'
*La solución de la crisis de/por las inversiones
- (7d) La rotación de la Tierra explica este fenómeno.
'jordens rotation forklarer dette fænomen'
*La explicación de este fenómeno de/por la rotación de la Tierra

Eksemplerne i (7) påviser også NSernes grundlæggende agentive karakter, omend ud fra en lidt anden synsvinkel. Verberne optræder her med ikke-agentivt subjekt, hvilket medfører, at konstruktionerne ikke kan transponeres nominalt i sin helhed. Det er altså simpelthen ikke muligt at udtrykke et ikke-agentivt subjekt inden for NSet. Det skal måske også lige tilføjes i denne forbindelse, at de pågældende sætninger af den samme grund heller ikke kan passivendes.

Verberne i (7) er specielle i den forstand, at de åbner for, at de betydningselementer, der "under normale omstændigheder" optræder som instrument eller måde, kan fungere som eller ophøjes til subjekt. Man kan sige, at agenterne i (7) er skjult på den syntaktiske overflade, men at de rent meningsmæssigt er til stede, idet fx (7bc) må skulle fortolkes som angivet i (8ab).

---

8 Ved nominalisering af denne form for "tvetydige" verber ser det ud til at være obligatorisk at anvende præpositionen *por* til introduktion af subjektet.

- (8a) **Alguien**(agent) pagó su deuda **con la venta de las acciones**(instrument)/**vendiendo las acciones**(måde).
'nogen betalte hans gæld med salget af aktierne/ved at sælge aktierne.'
- (8b) **Alguien**(agent) solucionó la crisis **con las inversiones**(instrument)/**invirtiendo**(måde).
'nogen løste krisen med investeringerne/ved at investere.'

Det fremgår endvidere af eksemplerne, at det i praksis kan være vanskeligt at skelne mellem de semantiske roller instrument og måde, hvorfor begge muligheder er angivet.

3.2. *Por* er agensmarkør

Det andet nøglebegreb, som nævntes, var, at *por* skal opfattes som en agensmarkør, hvis egentlige rolle det er at fremhæve eller explicitere et elements agentive funktion i NSet.

- (9a) La invención de/*por* James Joyce del monólogo interior
'James Joyces opfindelse af den indre monolog'
- (9b) La invasión de/*por* los romanos de la Galia
'romernes invasion af Gallien'
- (9c) El asesinato de/*por* Brutus de Julio César
'Brutus' drab på Julius Cæsar'

I eksemplerne i (9) kan både *de* og *por* anvendes, som det i øvrigt har været tilfældet i flere af de foregående eksempler, og det skyldes, at agenterne er animerede og dermed også intensionelle. Med andre ord så kræves der en agent med trækket [+ ANIM], for at præpositionen *de* kan anvendes. Man kan udtrykke det sådan, at NSets krav om agentivitet i disse tilfælde opfyldes direkte af subjektets semantiske træk ([+ ANIM] og [+ INTENSION]), og det derfor ikke er nødvendigt yderligere at explicitere subjektets agentive karakter vha. *por*.

Hvis subjektet er inanimeret, er det derimod obligatorisk at anvende *por* for at markere subjektets agentive rolle. Denne påstand underbygges af eksemplerne i (5), hvor det jo som tidligere konstateret er påkrævet at bruge *por*, når subjekterne har de semantiske træk [– ANIM] og [INTENSION].

3.3. *Det fundamentale argument*

Det sidste begreb, jeg fremhævede som havende relevans i forbindelse med nominalstrukturen, er det fundamentale argument. Det defineres af Herslund & Sørensen (1993: 4) som subjektet i en intransitiv konstruktion og objektet i en transitiv, fordi henholdsvis det intransitiv subjekt og objektet er de led, der sammen med verbet danner verbalsituationen.

En vigtig restriktion i forbindelse med nominalsyntaksen, som ikke er blevet nævnt hidtil, er, at såfremt en nominalisering af et transitivt simpleksverbum kun optræder med ét argument, skal dette argument introduceres af *de*.

Dette betyder, sammenholdt med teorien om det fundamentale argument, at det af *de* introducerede argument har en meget stærk tendens til at blive opfattet som objekt. Man kan næsten hævde, at subjektet ikke kan udtrykkes som det eneste argument, men også kun næsten, idet man vel med den rette kontekst ville kunne forstå fx *la descripción de Juan* 'beskrivelsen af Juan' som den beskrivelse, der udføres af *Juan*, og ikke beskrivelsen af ham. Dette skyldes uden tvivl et propriums inherent agentive karakter.

Vender man tilbage til typen af eksempler vist i (3), som jo af Escandell Vidal bliver brugt til at argumentere for passiv inden for NSer, kan man nu slå fast, at pronominalisering af objektet og den deraf følgende obligatoriske introduktion af subjektet med *por* ikke har noget at gøre med passiv, men med det faktum at *laboratorio* og *Gobierno* i de konkrete eksempler bliver opfattet som objekter, når de introduceres af præpositionen *de*, fordi de er de eneste argumenter i NSet, hvis materiale er et substantiv. Det vil sige, at de med stjerne markerede eksempler i (3) egentlig ikke er forkerte, men at de blot betyder noget andet end det tilsigtede. På den baggrund må det generelt afvises at anvende pronominalisering som et værktøj til at påvise eksistensen af passiv på NS-niveau, lige såvel som andre syntaktiske omrokeringer, fx ændring i rækkefølgen af subjekt og objekt, heller ikke styrker argumentationen for at kalkulere med diatetiske variationer inden for syntagmet.

Som en yderligere konsekvens af denne diskussion kan det fremhæves,

at konstateringen af at nominaliseringer af transitive simpleksverber generelt kræver *de*, såfremt kun et argument udtrykkes, jo også svækker argumentationen for passiv. Det forholder sig åbenbart sådan, at man hverken ved intransitive eller transitive nominaliseringer kan bruge *por*, når der kun udtrykkes et argument. Ved de intransitive nominaliseringer er der bare kun mulighed for at udtrykke ét argument.

3.4. Sammenfatning (1)

NSer er grundlæggende agentive. Det betyder, at subjekter, der ikke i sig selv leksikalt er agentive, men som jo skal optræde agentivt i et syntagma, behøver et element, der gør dem agentive. Et sådant element er *por*. *Por*'s rolle er altså at agentivisere subjektsargumentet.

Desuden skal *por*'s anvendelse ved pronominalisering af objektet ikke relateres til diatese. *Por* bruges nemlig også i denne forbindelse udelukkende til at angive agens. *Por* signalerer simpelthen, at det substantiviske element skal læses som agens og ikke som det fundamentale argument, hvilket der ellers er en meget stærk tendens til, hvis præpositionen *de* bruges.

Det bør også tilføjes, at *por* også kan bruges til at modvirke misforståelser i de tilfælde, hvor man evt. ikke kan afgøre, hvilket af argumenterne der skal opfattes som henholdsvis subjekt og objekt. Et sådant eksempel er *la destrucción del ejército español de los mayas* 'den spanske hærs destruktion af mayaerne'. Man kan ikke uden en passende kontekst eller baggrundsviden umiddelbart afgøre, hvem der destruerer hvem. Dette sidste punkt har dog intet med aktiv-passiv diskussionen at gøre.

4. Præpositionsbrug ved objektet

I de eksempler, der er blevet kommenteret hidtil, er den maksimalt betydningstomme eller farveløse præposition *de* blevet brugt til at introducere objektet. Men ved en lang række nominalstrukturer afviger præpositionsanvendelsen ved objektet fra det såkaldt normale mønster. Det vil sige, at det element, der fungerer som objekt i den tilsvarende sætning, ikke introduceres af *de* på syntagmeniveau. Eksemplerne i (10) viser dette afvigende mønster.

- (10a) El atentado de los terroristas **contra/al** Parlamento
'terroristernes attentat mod parlamentet'
- (10b) El combate de la ONU **contra/a** la pobreza
'FN's kamp mod fattigdommen'
- (10c) La invitación de Miguel **a** María a cenar
'Miguels invitation af María til at spise middag'
- (10d) Los cortejos del pájaro macho **a** la hembra
'hanfuglens kurmageri til hunnen'

Jeg mener, at man – i hvert fald for de agentive NSers vedkommende – kan forklare disse forskelle i præpositionsanvendelsen ud fra ét centralt grundbegreb, nemlig "retning". Retning skal forstås på den måde, at visse agentive nominaliseringer indeholder en eller anden abstrakt form for "retningsangivelse" som et fra verbet nedarvet og dermed iboende træk. Hvis man går ind på denne tankegang, forholder det sig sådan, at nogle agentive nominaliseringer indebærer en retningsangivelse, og andre ikke gør det, hvorfor der er tale om et absolut træk ved et givent NS. I kognitiv lingvistiske termer kunne man formulere det således, at der fra subjektet udgår en kraft som via nominaliseringen rettes mod objektet.⁹

Det, der generelt kan opfattes som et problem ved sådanne abstrakte betragtninger af kognitiv lingvistisk tilsnit, er, at de ofte får lov til at henstå som udokumenterede påstande om eller spekulationer over, hvordan vi som mennesker evt. kunne tænkes at repræsentere sproglige strukturer mentalt. Men jeg mener faktisk, at hypotesen om "retning" som et fundamentalt begreb i forbindelse med nominaliseringer og deres argumentstruktur også kan sandsynliggøres rent lingvistisk. Det forholder sig nemlig sådan, at der ved de nominaliseringer, hvor objektspræpositionen er forskellig fra *de*, kan indskydes et retningsangivende participium mellem kernen og objektet, hvorimod det er udelukket at indføre et participium af nogen som helst art mel-

---

9 "The billiard-ball model", som ifølge Langacker (1991: 292) repræsenterer en af de 3 arketyperiske måder, hvorpå en situation konceptualiseres, bygger på begrebet energi. Modellen har sin sproglige pendant i den umarkerede, transitive sætning, sådan at subjektet svarer til energikilden, der via verbet overfører en energi til objektet. Det antages her, at en lignende kognitiv model kan have gyldighed inden for NSet, når dette er bygget op om en verbalafledt kerne.

lem kernen og et objekt, der introduceres af præpositionen *de*. Disse betragtninger illustreres i eksempel (11).

- (11a) *La creación del sindicato [**realizada**] de un comité de asesoramiento político
'fagforeningens nedsættelse (foretaget) af en komité til politisk rådgivning'
- (11b) El ataque de las tropas [**dirigido**] contra/a la ciudad
'troppernes angreb (rettet) mod byen'
- (11c) Las amenazas de ETA [**dirigidas**] contra/al Gobierno
'ETAs trusler (rettet) mod regeringen'
- (11d) El homenaje de los toreros [**dirigido**] a la memoria de Alexander Flemming
'tyrefægternes hyldest (henvendt) til Alexander Flemmings minde'
- (11e) La ayuda del Gobierno [**dirigida**] a las pequeñas empresas
'regeringens hjælp (henvendt) til de små virksomheder'

Man kan altså på denne måde med en vis form for lingvistisk belæg sondre mellem de NSer, hvor kernen indeholder en retningsangivelse, og der derfor ikke anvendes *de* ved objektet, og de NSer, hvor kernen ikke angiver en retning, og *de* derfor skal anvendes.

Som man kan se, kan præpositionsbrugen inden for de retningsangivende NSer variere mellem *a* og *contra*, og visse andre præpositioner, som er mindre frekvente, og derfor ikke vil blive kommenteret her.

Hvis man i første omgang kaster et blik på *ataque* og *amenazas* i (11bc), fremgår det, at *contra* og *a* kan alternere som de præpositioner, der introducerer objektet, men det er min påstand, at man fokuserer på forskellige aspekter ved "nominalsituationen", når man vælger at bruge den ene eller den anden præposition. Ved brug af *contra* lægges der vægt på objektets modstand mod eller resistens over for den kraft, der udsendes af subjektet og har retning mod objektet. Der fokuseres på objektets evne til eller mulighed for at yde modstand, selv om den entitet, der denoteres af objektet, så ikke måtte gøre det i den konkrete situation. I forbindelse med *a* derimod stilles der skarpt på selve det retningsmæssige, altså det at kraften fra subjektet er rettet mod

noget, nemlig objektet, men ikke på objektets reaktion eller mulighed for at reagere.

Man kunne også opfatte det sådan, at der, når *contra* anvendes, skabes en stærk modsætning mellem på den ene side subjektets aktivitet eller agentivitet og på den side det passive objekt, som udsættes for den af subjektet udførte aktivitet. På den måde er det altså mere subjektets aktivitet end objektets evne til modstand, der fokuseres på.

Ved brug af præpositionen *a* opstår denne modsætning mellem de to argumenter ikke, og konstruktionen kan dermed sidestilles med den umarkerede, transitive sætning (den neutrale situation), hvorimod der i eksemplerne med *contra* foregår en distancering, eller degradering om man vil, af objektet.

I (11de) er der som vist kun mulighed for at bruge præpositionen *a*, og det hænger på sin vis meget godt sammen med den foregående distinktion. Der ligger ikke leksikalt noget i *cortejos* eller *invitación*, der under normale omstændigheder berettiger en tilbøjelighed til forsøg på afvisning fra objektets side. Sagt på en anden måde åbner disse kernesubstantiver ikke mulighed for, højst sandsynligt pga. deres overvejende positive konnotationer, at man kan fokusere på objektets tendens til modstand, eller, hvis den anden forklaring følges, at der skabes et modsætningsforhold mellem de to argumenter med særlig fokus på subjektets aktivitet. Derfor kan *contra* ikke anvendes i disse tilfælde.

Den sidste gruppe af eksempler, dvs. (12), omfatter nominaliseringer af psykologiske verber, og her ser billedet måske umiddelbart en del mere broget ud.

- (12a) El amor de Juan **a/hacia/por** aquella mujer
'Juans kærlighed til den kvinde'
- (12b) La admiración del Papa **a/hacia/por** las mujeres
'pavens beundring for kvinderne'
- (12c) El temor del artista **a/ante/por** la obra perfecta
'kunstnerens frygt for det perfekte værk'
- (12d) Su tolerancia **a/ante/por** cualquier actitud
'hans tolerance over for en hvilken som helst holdning'

Først og fremmest kan det konstateres, at der ikke som ved agentive konstruktioner kan indskydes nogen form for participium foran det, der i den analoge sætning fungerer som objekt, selv om præpositionen ved objektet altid er forskellig fra *de*.

At det rent formelt ikke kan lade sig gøre at bruge et participium i forbindelse med præpositionen *por*, som jo ifølge eksemplerne kan introducere objektsargumentet ved de psykologiske nominaliseringer, er ikke særligt overraskende. Det af participium styrede *por*-syntagme ville blive opfattet som agentivt, hvilket jo slet ikke harmonerer med denne type syntagme eller med introduktion af objektet i det hele taget. Der er simpelthen tale om *por* i en anden funktion, eller om en anden form for præposition end i forbindelse med den agentive konstruktions subjekt.

En anden forklaring på, at det i det hele taget ikke er muligt at indskyde participium – uanset hvilken præposition det måtte dreje sig om – kunne være, at der pga. NSets ikke agentive karakter ikke udgår nogen kraft fra subjektet rettet mod objektet. Subjektet i disse konstruktioner koder for eksperimenterollen, der netop er kendetegnet ved, at prædikatet påvirker subjektet psykologisk.

Men selv om der altså ikke udgår en intensionel kraft fra subjektet, mener jeg alligevel, at den følelse eller mentale tilstand, der opstår inden i subjektet, kan siges at have et mål, dvs. at noget er genstand for den, og den således projiceres mod en entitet.

Hvis man accepterer, at også de psykologiske nominaliseringer har en slags implicit form for retningsangivelse, så kan man faktisk se nogenlunde det samme mønster som ved *a* og *contra* i forbindelse med de agentive nominaliseringer.

Ved brug af *ante* i (12cd) fokuseres der på det modsætningsforhold, som skabes af *temor* og *tolerancia* mellem argumenterne subjekt og objekt, hvorimod man med *a* og *por* i de samme eksempler kun indikerer selve det retningsorienterede.

Ved *amor* og *admiración* i (12ab) er der ikke mulighed for at bruge *ante*, fordi der ikke via de pågældende nominaliseringers leksikalske værdi

skabes en modsætning mellem subjekts og objektsargument. Man kan altså ved disse eksempler kun fokusere på den neutrale, umarkerede retningsangivelse.

4.1. *Sammenfatning (2)*

I den sidste del af denne artikel er det blevet påvist ved indskydelse af et retningsangivende participium, at begrebet retning spiller en central rolle for forståelsen af, hvilke præpositioner der anvendes til at introducere objektet i et spansk NS med deverbale kerne.

De nominaliseringer, som ikke indeholder en retningsangivelse, konstrueres altid med præpositionen *de* ved objektet, mens de nominaliseringer, som har en retningsangivelse indlejret i sig, altid benytter sig af en præposition, der er forskellig fra *de* til at introducere objektet. Inden for de retningsangivende nominaliseringer skelnes der mellem de præpositioner, der skaber et modsætningsforhold mellem subjekt og objekt (*contra*, *ante*), og de præpositioner, som ikke gør det (*a*, *hacia*, *por*).

Endelig er det relevant at påpege, at den symbolværdi, som de kognitive grammatikere (se fx Langacker 1991: 299) hævder er til stede i alle grammatiske strukturer, i høj grad viser sig ved netop disse nominaliseringer. Der er en klar og stærkt fremtrædende ikonicitet mellem form og udtryksside, idet brugen af en bestemt præposition direkte afspejler den måde, hvorpå nominalsituationen opfattes.

Henvisninger

- Almlund, Å., D. Faber, B. L. Jensen, L. Lundquist, H. H. Müller & J. Tournay (1996). CohérellePentalingue. De lingvistiske kategorier bag programmet. *Copenhagen Working Papers in Language and LSP*. Handelshøjskolen i København.
- Baron, I. (1992). Les syntagmes nominaux complexes dans les textes juridiques français. *Hermes, Journal of Linguistics* 9. 19-42.
- Baron, I. (1994a). Les syntagmes nominaux français dans une perspective valentielle. *Linguistica XXXIV 1. Mélanges Lucien Tesnière*. 29-45.
- Baron, I. (1994b). Franske nominalsyntagmer og oversættelse af fagsproglige tekster. *ARK* 71. 1-27. Handelshøjskolen i København.

- Baron, I. (1994c). Substantiviske komposita i valensteoretisk perspektiv. *LAMBDA* 20, 7-18. Institut for Datalingvistik. Handelshøjskolen i København.
- Brodde, B. (1973). (K) Overta kasus i svenskan. *Papers from the Institute of Linguistics*. University of Stockholm.
- Escandell Vidal, M. V. (1995). *Los complementos del nombre*. Madrid: Arco Libros, S.L.
- Herslund, M. (1994). Verbonominale konstruktioner og komposita. *LAMBDA* 20, 83-88. Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. & I. Baron. (1995). Transitivitet og verbonominale prædikater. *KLIMT* 1, 1-22. Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. & F. Sørensen. (1993). Valence Theory. An Introduction to the Danish Project. *LAMBDA* 18, 1-22. Handelshøjskolen i København.
- Lagunilla, M. F. & A. A. Rebollo. (1995). *Sintaxis y Cognición. Introducción al conocimiento, el procesamiento y los déficits sintácticos*. Madrid: Editorial Síntesis, S.A.
- Langacker, R. W. (1991). *Foundations of Cognitive Grammar. Vol.II. Descriptive Application*. Stanford: Stanford University Press.
- Leonetti, M. & M. V. Escandell Vidal. (1991). Complementos Predicativos en Sintagmas Nominales. *VERBA* 18, 431-450.
- Müller, H. H. (1997). *Spanske substantivsyntagmers interne struktur set i et valensteoretisk perspektiv*. Ph.D.afhandling.
- Müller, H. H. (1998). *Substantivsyntagmer i spansk. En valensanalyse*. Copenhagen Working Papers in LSP. Handelshøjskolen i København.
- Stage, L. (1994). La valence des noms en français. In M. Herslund (ed.) *Noun Phrase Structures. Copenhagen Studies in Language* 17, 93-133. København: Samfundslitteratur.
- Stage, L. (1997). La transposition des actants dans le syntagme nominal. Etude sur la nominalisation nucléaire et l'emploi des prépositions. *Revue Romane* 321. *Langue et Littérature*. 51-83. Copenhagen: Munksgaard International Publishers Ltd.

